

ბონდო მაცაბერიძე

ძილის წინ საკითხავი
ზღაპრები

ბაკმი
2007

© ზონდო მაცაბერიძე — ძილის წინ საკითხავი ზრახვები

რედაქტორი რუსუდან მოსიძე

© მხატვარი კონსტანტინე მაცაბერიძე

© მუსიკა მამუკა ბეგაშვილის

კომპიუტერული მომსახურეობა

ია მახათაძის

თამარ ზოგველის

ლევან ბეგლარიშვილის

© გამომცემლობა — ბაკმი

ISBN 99940-27-39-2

საქართველო, თბილისი — 2007

E-mail bakmipublishing@posta.ge

დაიბეჭდა ჩინეთში

სარჩევი

მოხუცი ცოლ-ქმრისა და
მელაკუდას ზღაპარი;

სპილენძის თუნგის ზღაპარი;

სოფელი სამსოკოთა;

იყო შაშვი მგალობელი.

მოხუცი ცოლ-ქმრისა და მელაკუდას ზღაპარი

ერთ სოფელში მოხუცი ცოლ-ქმარი სახლობდა.

მოხუცებს სახლი ზედ ტყის პირას ედგათ. იქვე, ახლოს, პატარა სიმინდის ყანაც ჰქონდათ.

მოხუცები მთელ დღეებს შრომაში ატარებდნენ. ადრიან გაზაფხულზე რომ შევიდოდნენ ყანაში, გვიან შემოდგომამდე მუხლის მოხვრა რა იყო, არ იცოდნენ.

ხენა-თესვის დადგომა იყო და, მოხუცებს პირველი კვალის გატარებას ვერავინ დაასწრებდა. მერე, მარგვლა-მოროდით, აგერ, ჭალის აჭრა-აკონვაო, ბოლოს, მოსავლის მოვლა-დაბინავებო...

მოგეხსენებათ, მიწამ ჯეროვნად იცის მშრომელი კაცის ოფლისა და ხარ-გუთნეულის ფასი. და აქაც, - იმდენ მოსავალს იმეტებდა მათსვის, რომ მოხუცები მთელი ზამთრის განმავლობაში მშვიდად ისხდნენ თბილ ბუხართან და კოპიტისა თუ წიფლის ნაკვერცხლებზე მთვარის გადაწურვამდე ტკბილად იფიცხებდნენ ნაჯაფარ ძვლებს. ასე გაჰყავდათ თავიანთი წუთისოფელი. დრო გადიოდა, დღეს ღამე მოსდევდა. დარს - ავდარი. გაზაფხულს - ზაფხული. შემოდგომას - ზამთარი...

ვნახოთ, გვიანი შემოდგომით ერთ დილით მოხუცებს მეტად საკვირველი რამ შეემთხვათ. წარმოიდგინეთ, იმაზე მეტად საკვირველი, ვიდრე ეს ჩვეულებრივ ზღაპრებში ხდება ხოლმე. ჰოდა, მეც ზღაპარივით გაიმბობთ მას ამბავს.

არც რა იყო არაფრისა, არც რა ჰქონდათ არაფრისი, ამბავ იყო ზღაპრად თქმული, ამ მთისა და ამ ბარისი. შემოდგომის ერთ დილით, როცა სიმინდის ტარომ კარგა გვარიანად მოიხდინა ულვაში, მოხუცებმა ნამგალ-გოდრები მოიმარჯვეს და ყანას მიადგნენ. მათ შიშა და გაოცებას საზღვარი არ ჰქონდა;

შუაგულ ყანაში, ერთი ვეებერთელა სამთავა დევი დახვდათ! ბართქა-ბურთქალი გაჰქონდა დევს სიმინდებში. ამტვრევდა ტაროებს და სულ ერთიანად იყრიდა პირში.

შემოიცეს მოხუცებმა ხელი პირ-სახეში,

_ მოგვსპო და დაგვაქცია ამ ოხერმაო!

მარტოოდენ მოთქმა-წიოკით რომ ვერას გახდნენ, აქეთ მოდგნენ, იქეთ მიდგნენ, რა ნაჯახი და რა წალდი, რა ნამგალი და რა ცული, რა კეტი და რა კომბალი...

არ იქნა! დევს ყანიდან ფეხი ვერ გადაადგმევინეს.

დაიმწუხრეს მოხუცებმა. ჩამოსხდნენ ყანის პირას, ჩამოიხმეს ლოყები მჯიღზე...

ვინ იცის, როგორ წავიდოდა მათი საქმე, ყანაზე ერთ მელაკუდას რომ არ ჩამოევლო.

შეხედა მელაკუდამ მოხუცებს და ჰკითხა:

- რა მოხდა, რა მწუხრი გჭირთ ეგეთიო?

- ასე და ასეა ჩვენი საქმეო...

- დევი ყანიდან რომ მოგაცილოთ, სანაცვლოდ რას მომცემითო?

- ოღონდ წლის მოსავალი დაგვირჩინე და რაც კი რამ გაგვაჩნია, სულ კაკალ-კაკალ დაგილაგებთ ხელისგულზეო, _ უთხრეს მოხუცებმა.

მელაკუდა მათგან ასეთ გულუხვობას არ მოელოდა. იფიქრა, იფიქრა და ბოლოს თქვა:

- ამ ზამთარს თქვენს კერაზე დამაყენეთო.

- კარგიო, - მოხუცებმაც.

რაკი დაყაბულდნენ, მელაკუდა მოხუცებს მიუბრუნდა:

- ამ საქმისთვის, ერთი ხუთფუთიანი ჩაფით ღვინო, ასი წველა ყველი, ასი ცხელკეცური და ერთი ცარიელი გოდორი მჭირდებაო.

დაფაცურდნენ მოხუცები; კაცმა ქვევრებს მიაშურა, ქალმა კეც-ბუხარი გაახურა...

მელამ ხორაგი გოდორში ჩაილაგა, კაცს ღვინიანი ჩაფი ჩამოართვა და დევს ყანაში მიასტუმრა.

ვის-ვისა და, დევი მელაკუდას ნამდვილად არ ელოდა.

მელამ გოდორი მოიხსნა, იქვე სახელდახელოდ სუფრა გაშალა, სუფრას ღვინიანი ჩაფი მიუდგა და დევს მიესალმა.

გაკვირვებულმა დევმა მელაკუდას სალმითვე უპასუხა. ჰკითხა, მითხარი აქ რად მოსულხარო.

- შენ რა გულმავიწყი ყოფილხარ, როგორ, აღარ გახსოვს შარშან ამ დროს დღეობაზე რომ მსტუმრობდიო?

- არა, არ მახსოვსო.

- მაშ, ვინ იყო, ამოდენა ჩაფებს ერთი მიდგმით რო ყლურწავდაო?!

- მომკალი და არ მახსოვსო, - დევმა, - ალბათ ესენი თუ იყვნენო, - თქვა და ორ მძინარ სავთ გადახედა.

- უყურე ახლა ამას?! ისევ სძინავთ, კაცო! - წამოიძახა დევმა და მძინარ თავებს აქეს-იქედან ტორები შემოსცხო, გაიღვიძეთო.

არც იფიქროთ, დევს ორ მძინარ თავს ისეთი ძილქუში დასცემოდა, აქლემების ქარავანს რომ გაეველო მათ ყურზე, ვერ გაიგებდნენ.

- კი, კი ეგენი იყვნენო, - წამოიძახა გახარებულმა მელაკუდამ და დევს ღვინით სავსე თასი მიაწოდა, დამლოცე და დალიეო.

დევმა თასი ჩამოართვა და ტუჩზე მიიდგა.

- მოიცა, ეეე! ეგრე უსიტყვოდ რათა, არ უნდა დამლოცო?! - წამოიძახა მელამ.

- ჰო, აბა, კაცო... იხარე მელაკუდავ, იხარე და იმრავლე, მამა! - დაიბობორიყა დევმა და ღვინო გადაყლოურწა.

ეგემრიელა. იმდენი სვა, იმდენი, ვინემ ღვინით სავსე ჩაფი ბოლო წვეთამდე არ ჩააფსკერა.

(მელასაც სწორედ ეს უნდოდა!)

დევმა ცარიელი ჩაფი ყანაში მოისროლა, მერე, თავის ორ მძინარე თავს, თავი მიადო და მანაც ხვრინვა ამოუშვა. ერთი კი დაიბობორიყა, ამდენი ღვინო ჩემს დღეში არ დამიღვევიაო, ეს იყო და ეს.

რა ჰქნას ახლა მელაკუდამ? გაგდებულა მის წინ ამოდენა დევი თავის მძინარე სამი თავით და ხვრინავს და ხვრინავს...

აბა, მელა რისი მელაა, დევს რაიმე ფანდი თუ არ უყო?

ადგა, გოდორი გადააპირქვავა, დევს ფეხებზე წამოაცვა, მერე რის ვაი-გაჭირვებით გოდორი წამოსწია და ჰოპლათ, დევი შიგ ჩააბრძანა. ეგეც შენო! - შესძახა თავისი ოსტატობით გახარებულმა მელაკუდამ და გოდორი კლდისკენ გააქანა.

იარა, ბევრი იარა თუ ცოტა, - სადამო კარგა ხნის გადასული იყო, კლდეს რომ მიადგა.

მელამ გოდორი მოიხსნა და კლდის ქიმზე ისე ჩამოდგა, რომ ერთი თითწკვინტილი და ფაფუუ, მოგჭამათ დევმა ჭირი.

შეჩერდა. კისერი წაიგრძელა და ხევეს თვალი ჩააყოლა. უცებ, ხევმა ისეთი შემზარავი ხმით ამოუღრინა, რომ მელას შიშისაგან მუხლები აუცახცახდა. სწრაფად გაარიდა ხევეს თვალი და გოდორს დახედა.

მელაკუდა დიდხანს იდგა ჩაფიქრებული... მხოლოდ მაშინ მოეგო გონს, სოფლის მშენებარა და წუწკი ძაღლები კლდის წვერზე გადმომდგარ მთვარეს რომ აუყეფდნენ.

ხმაურზე, მელა ფიქრებს გამოეყო და ახლა უფრო თვალხმიერი მზერით დახედა გოდორს.

დევს ისეთი იმედნული ძილით ეძინა, თითქოს, მის თავს არც არაფერი ხდებოდა...

მაშინ მელა ადგა და გოდორი კლდის ქიმს კარგა მანძილით გააშორა. მერე, გოდორთან ჩაცუცქდა, გოდორს თავი მიაღო და სამთავა დევს სიზმრებში შეჰყვა...

გათენდა.

დღე ჩვეულებრივად მიილია.

ისევ დაღამდა... ისევ გათენდა...

და ასე; მეორედ, მესამედ, მეასედ...

ის დღე იყო და ის, მათ უკან მელაკუდა მოხუცების ეზო-კარზე აღარ გამოჩენილა.

არც სამთავა დევი უნახავთ სადმე.

საკვირველია სად გაუჩინარდნენ ასე უკვალოდ, ცამ წარიტაცა თუ მიწამ ჩაყლაპა, არავინ იცის...

ერთი კია;

იმ ღამით, როცა მელაკუდას დევიან გოდორზე თავმიდებულს მშვიდი ძილით ეძინა, ამბობენ; ძაღლი კატას დაუმეგობრდაო, მიმინო _ ბელურა ჩიტს, მგელი _ ცხვარს, ტურა კიდევ-თხასო, ხოლო ღორს, ჯაგარი რწყილისთვის რკოს გარეშე მიუციაო, მააშ!

და კიდევ:

მოხუცი ცოლ-ქმარი კვლავინდებურად ისევ ისე შრომობს; გაზაფხულზე - გაზაფხულისას, შემოდგომაზე - შემოდგომისას.

ზამთრობით კი, ისევ მიუსხდებიან თბილ ბუხარს და ახალ-ახალ ამბებს შეთხზავენ ამა თუ იმ ცხოველებსა და ფრინველებზე.

ჰოდა, მერე ავდგები და ყველა მას მონათხრობ ამბავს მეც ზღაპრად გიამბობს.

ოღონდ ეს, მერე,

დღეისათვის კი, სულ ეს იყო...

სპილენძის თუნგის ზღაპარი

ერთ სოფელში მოხუცი ცოლ-ქმარი სახლობდა. მოხუცებს სახლი ზედ ტყის პირას ედგათ. იქვე ახლოს, პატარა სიმინდის ყანაც ჰქონდათ...

თუმცა, თქვენ ხომ უკვე იცით მას შესახებ. ისიც ხომ გახსოვთ, მოხუცები ზამთრის გრძელ და ცივ ღამეებს თბილ ბუხართან რომ ატარებენ, თან ახალ-ახალ ამბებსაც თხზავენ ამა თუ იმ ცხოველებსა და ფრინველებზე?

ეს ამბავიც სწორედ მათ მიაღებეს, რათა თქვენთვის ზღაპრად გადმომეცა.

მოდით, დავიწყოთ:

ერთი სახლის პატრონს, ბევრ სხვა ნივთთან ერთად, ერთი ძველისძველი სპილენძის თუნგიც ჰქონდა. ერთ დღესაც მოიძველია თურმე კაცმა თუნგი. ადგა, ხელი დაავლო და სახლის ბნელ სარდაფში ჩაუძახა....

- უყურე შენ?! - წამოიძახა მოხუცმა კაცმა და ხელჯოხი ბრაზმორევით დაჰკრა ბუხრის პირს.

- რასაა ბერიკაცო რო შვები?! რავა, პირველად გესმის? - საქციელი დაუძრახა ცოლმა.

- არა, მარა... ადრე, ჩემო ბატონო...

- მაცალე ახლა! - გააწყვეტინა ცოლმა და მე მომიბრუნდა, - რას ვამბობდი, ნენა?.. ჰო, ადრე იცოცხლე, გაჰქონდათ და გამოჰქონდათ თუნგი თუ წყაროსა და, თუ ვენახში, თუ სახნავსა და, თუ სათიბში, კიდეც სადა და სად! თუნგსაც ყველგან ხალისით მიჰქონდა წყალი მწყურვალთათვის...

ბავშვებო, მოდით ეს ზღაპარი აქედან თქვენს ბებიებსა და ბაბუებს წააკითხეს, თორემ ჩვენი მოხუცები ისე გაუნაწყენდნენ სახლის პატრონს, ვინ იცის, ეს ამბავი ბოლომდე აღარც კი მოგვითხრონ. ოღონდ, მერე ჩვენც ვესტუმროთ მოხუც ცოლ-ქმარს და სულ წვრილ-წვრილად ვუამბოთ თუნგის შემდგომ ამბებზე. მას წინ ხომ ზამთრის ცივი და გრძელი ღამეები ელის...

გაზაფხულის ერთ დილით, სახლის სარდაფის ღია კარში მზის სხივმა შეიჭყიტა. სხივს, ეზოში მოთამაშე ბავშვების სიცილიც ჩაედევნა. ხმაურზე, თუნგს ძველი დრო გაახსენდა. გაახსენდა, თუ როგორ ჩაუყელწყალწყურვილებდა მინდვრად მობურთალ ყლუპდანატრულ ბიჭებსა და გვირილიანში ჩიტ-პეპელას დადევნებულ გოგო-გოგუცანებს...

თუნგს სარდაფში გულმა აღარ დაუტია, დაჰკრა ფეხი და კარში გავარდა. ეს ისე სწრაფად და მარდად გამოუვიდა, რომ თავადვე მოეწონა, - ყოჩაღ მეო! - შესძახა. მერე, ირგვლივ მიმოიხედა (ცოტა, კიდეც წაიკეკლუცა), - მაშ, როგორ?! სანამ ჟანგისგან ძირი სულ არ გამლევია, წავალ, ქვეყანას მოვივლი, ცოტაოდენ წყალს თვალსაც დავალევინებ და მწყურვალსაცო! თქვა და წყაროსკენ გასწია.

იარა, ბევრი იარა თუ ცოტა, ერთ წყაროს მიადგა. ადგა, ყელი ღარს შეუშვირა, მუცელი ცივი წყლის აივსო და გზას გაუდგა.

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

ხედავს, ტრიალ მინდორზე ამოჰყო თავი. ირგვლივ ისეთი ხვატი ჩამდგარიყო, რომ მიწას ათასმხრივ მტკავლისწორზე ჩაელო პირი. შეხერდა, მარტოოდენ ქვა-ლორღი ჩანდა თვალის განაწვდენზე. მზე ისე გამეტებით აჭერდა, რომ თუნგს სუნთქვა შეეკრა. მუცელში ნაგუბარმა წყალმა ხელი გაასავსავა,

- არა, შენი ჭირიმე, ამ პაპანაქებაში რა გამაძლებინებსო, - თქვა და დუღილი დაიწყო.

რა ვქნა, რა წყალს მივცე თავიო, ჩაფიქრდა თუნგი... ეჰ, რაც არის, არის, უნდა დავღვაროო, თქვა და მიწაზე გაგორდა.

უცებ, ქვიდან ხვლიკი გამოძვრა.

- ვინ ხარ, სახლ-კარს რატომ მისველებო?! - დაისივსივა.

თუნგი სწრაფად წამოდგა.

თავი ჩახარა და იქაურობას უსიტყვოდ გაეცალა.

- უსირცხვილო, განა ინანიებს?! - მიაძახა ხვლიკმა.

თუნგი შეხერდა, თავი იბრუნა და მუცელში ჩაიხედა, - უყურე ახლა, ორი-სამი ყლუპი დავღვარე, რაღა, - თქვა და გზა განაგრძო.

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

ხედავს; ერთ მიწაღრმულში ოთხ-წვრილჩვილა დედა ღორი წევს. გოჭებს ისეთი ჭყვიტინი გაუბამს, რომ თუნგს გუნება წაუხდა. ადგა, ორმოსთან მივიდა და ღორებს ჰკითხა, - რა გჭირს, რად ჭყვიტინებსო?

დედა ღორმა თავი ასწია და თუნგს შეხედა. ერთი დაგენახათ ღორის გაოცებული სახე, როცა მის წინ მდგარ თუნგს მოჰკრა თვალი!

- შენა, წყალი ხომ არ გაქვს მანდო? - ჰკითხა გახარებულმა.

- მაქვსო.

- მიშველე, ცოტა ჩამომისხი, დამიწყდენ შვილები უწყლოდო, - შეევედრა დედა ღორი.

- ესენი რომ არა, ვიცი, რა წყალსაც მოგცემდიო, - თუნგმა გოჭებს გადახედა, - არ გრცხვენია, ამოდენა ქვეყანაზე ერთი გუბე რით ვერ გიპოვნია?!. ადე, გაეცალე ორმოს!

თუნგმა ყელი ორმოსი ჩაჰყო და ორმო წყლით აავსო.

გაიხარეს გოჭებმა, ო რა გაიხარეს?! ხტოდნენ, ჰყვიტინებდნენ, ჰყუმპალაობდნენ, თან კუკნა კუდებს კვისკვისით აქიცინებდნენ (კუდების ქიცინი მათ ენაზე მადლობას უნდა ნიშნავდეს!).

თუნგმა დიდხანს უყურა გახარებულ გოჭებს. მერე, გამოემშვიდობა მათ და კმაყოფილმა განაგრძო გზა.

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

ხედავს, წყალნაგუბარში ჭიანჭველა ვეებერთელა (მისთვის ვეებერთელა!) თხილის კაკალს ჩასჭიდებია და გუბეში უძრავად დგას.

თუნგი გუბესთან მივიდა.

- რას აკეთებ მანდო, - ჰკითხა ჭიანჭველას.

ჭიანჭველამ თუნგს მიმწუხრებული ხმის მიუგო, - დილიდან ძვრა ვერ ვუყავიო.

- მაგოდენა თხილის კაკალს შენ როგორ დასძრავო? - გაოცდა თუნგი.

- აბა, რა ვქნაო?

- დატოვე და ნაპირზე გამოდიო.

- რას ამბობ?! შინ სამი მშვიერი ობოლი მელოდებო.

- რა ვქნა, რა გიყო, კარგა ღრმა უნდა ჩანდეს ეგ შენი გუბე, მე კიდევ ცურვა არ ვიციო, - შეწუხდა თუნგი, - მოიცა, იქნებ როგორმე მოგწვდეთო.

ჯერ, მარჯვენა მხრიდან მიადგა თუნგი გუბეს, მერე წინა მხრიდანაც სცადა.

- კი, უნდა დატოვო და როგორმე ნაპირს გამოხვიდე, სხვანაირად არ გამოვაო! - თუნგი მტკიცედ დადგა.

- არა, შვილებს ხელცარიელი ვერ დავენახებო, - აქვითინდა

ჭიანჭველა და იმოდენა ცრემლი გადმოღვარა,

თუნგი თუ დროზე რამეს არ მოიფიქრებდა, ჭიანჭველას ვილა ჩიოდა, ცრემლნაღვარი მასაც წალეკავდა.

- კარგი, იყავი მანდო, - თუნგი ხევს მიადგა, ყელი ხევში გადაჰყო და რაც მუცელში წყალი ედგა სულ თქრიალით გადაუშვა ხევში. მერე სწრაფად უკან გამობრუნდა და გუბიდან წყალი ერთიანად ამოხვრიპა.

- ვააა! ეს რა ჰქენიო, როგორ მოიფიქრეთო, გმადლობთო, გმადლობთო! - იძახდა ჭიანჭველა და თხილის კაკალს შინ სიხარულით მიაბრუნებდა.

როცა ჭიანჭველა თვალს მიეფარა, თუნგმა გზა განაგრძო...

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

უცებ, ბაყაყის ყიყინი მოესმა.

შეჩერდა. ირგვლივ მიმოიხედა. არავინაა.

წავიდა. ხმაც გაჰყვა.

შეჩერდა. ხმაც შეწყდა.

გადადგა ორიოდ ნაბიჯი, - ბაყაყიც აყიყინდა.

შეჩერდა, ეს სადღაც აქ უნდა იყოსო, თქვა და მუცელში ჩაიხედა.

ჩაიხედა და, თქვენს მტერსა და ავს, - ერთი თვალეზგადმოკარკლული ბაყაყი კი დაინახა!

- რაო, როგორ მოხვდი მანდო?! - ჰკითხა გაოცებულმა.
- აბა, რა გეგონა, გუბიდან წყალი სულ რომ ამოხვრიპო?
- მერე და, ეგ წყალი განა შენთვის მაქვს მანდო?!
- აბა, ვისთვისო?
- ვისთვის და, ვისაც სწყურია, კიდევ, ვინც არ ყიყინებსო!
- მაშ მე რა ვქნა, გუბეში წვეთი წყალი რომ აღარ დამიტოვეო?
- კარგიო, - უთხრა თუნგმა, - იჯექი მანდო, ოღონდ იცოდე შენი ხმა არ გავიგონო!
- არა, მასე არ გამოვაო, - ბაყაყმა, - ეგ წყალი ჩემია, ჰოდა, როცა მომინდება, მაშინ

ვიყიყინებ, როცა არა, არაო!

თუნგს სხვა რა გზა ჰქონდა, სანამ ბაყაყი მუცელში ეჯდა, მის სურვილზე უნდა ევლო...

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

უცებ, ერთ ბუჩქთან იხვის ჭუკებს მოჰკრა თვალი.

ადგა თუნგი და ჭუკებთან მივიდა.

- რას აკეთებს მანდო, - ჰკითხა ჭუკებს.
- აქაო? - დაფრთხნენ ჭუკები, - ცოტას წავიჩრდილებთ, მერე კი...
- მერე რა?

- რა და... ახლა თითო ყლუპი წყალი რომ მოგვცა, დედის დაუკითხავად ეზოდან ფეხს არ გადმოვდგამთო, - აყვიტყვიტდნენ ჭუკები.

- როგორ, შინიდან გამოიპარეთო?
- ჰოოვო, - მათაც.
- თუ ჰოო-ვო, ასე მოგიხდებათო!

ასე მოგიხდებათო და, მორთეს ჭუკებმა ტირილი. იმდენი იტირეს და იმოდენა ცრემლი ღვარეს, ერთ მიწაღრმულში რომ დაეგუბათ, რატო მთელ ზაფხულს არ იკმარებდნენ საჭყუმპალაოდ?!

- ჰოო, რა დღეში ხართ, აბა აქეთ მოდიეთო, - უთხრა თუნგმა და ჭუკებს წყალი ჩამოუსხა.

გახარებულმა ჭუკებმა ისეთი ყვიტყვიტი გააბეს, მათი ხმა ცხრა სოფელს, ცხრა დაბას, ცხრა მთასა და ცხრა ქალაქს მისწვდა.

როცა ჭუკებმა ჭყუმპალაობით გული იჯერეს, თუნგმა უთხრა:

- გეყოფათ, საცაა დადამდება, წადით ახლა შინო.
- სახლის ხსენებაზე ჭუკები გაისუსნენ და ერთმანეთს გახედეს.
- თქვენ რა, სახლის გზას ვეღარ იგნებთო? - იკითხა თუნგმა.

პასუხად, ჭუკებმა თავი ჩახარეს.

- ასეც ვიცოდი, რას გავს ეს?! - გაწყრა თუნგი - აბა, ჩქარა ზურგზე შემომასხედითო!

გახარებულმა ჭუკებმა ფრთები აიქნიეს და თუნგს ზურგზე შემოასხდნენ.

შემოასხდნენ და, ოჰო-ჰოო! სიხარულიცაა და სიხარულიც! აბა, რას წარმოიდგენდნენ იხვის ჭუკები, თუნგს მუცელი წყლით თუ ექნებოდა სავსე!

ხოლო, თუ რა დღეს დააწევდნენ იხვის ჭუკები იქ მყოფ ბაყაყს, თავად წარმოიდგინეთ.

იარა თუნგმა, იარა და იხვების სახლს მიადგა. მოვედითო, თქვა და ჭუკები მიწაზე ჩამოსხა.

- დარჩიო ჩვენსას, დედას ხომ უნდა ვუთხრათ შენზეო, - შეეხვეწნენ ჭუკები.
- არა ახლა არა, სხვა დროს იყოსო, - გამოემშვიდობა თუნგი ჭუკებს და გზას გაუდგა.

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

უცებ, ტყიდან ერთი კურდღელი გამოხტა,

- წყალი, ჩქარა ცოტა წყალი მომაცლუპვინეო!

- რა გჭირს, რა მგელ-ტურა დაგედევნაო?

- წყალი, წყა...ლი ჩამო...მი...სხიო, - გაიმეორა კურდღელმა.

- აჰა, სვი რამდენიც გენებოსო, - თუნგმა ყელი მიუშვირა.

კურდღელი წყალს დაეწაფა.

- რასაა რო შვები, ნარბენზე ამდენი წყალი სად გაგონილაო?! - გაუწყრა თუნგი და ყელი გაარიდა.

კურდღელმა თუნგს ბრაზით შეხედა და პირიდან ნაგუბარი წყალი გადმოღვარა, - ფუჰ, რად გაქვს ასეთი აყროლებული წყალიო?!

- რა ვიცი, კარგა გვარიანად კი სვიო?!

- ჰო, ეგეც უკვდავებისა იყო, მათო?! - ჩაიცინა კურდღელმა და ტყეში ჩაიბილიკა.

თუნგი დიდხანს იდგა. მერე თავი გადააქნია, - უყურე ახლა ამასო, თქვა და გზას გაუყვა.

მიდის თუნგი, მიდის. არ იცის სად. მიდის...

ის იყო ტყეს გასცდა და ჩაივავა, რომ თავზე ღამეც წამოადგა. ამ წკვარამში სად ვიაროო, თქვა და ერთ ხის ძირში მიისაღამოვა...

*

ბავშვებო, დღეისათვის ჩვენც აქ დავამთავროთ. აბა, გაიხედეთ ფანჯრებში როგორ ბნელა. თანაც, ამდენი კითხვისაგან ბებიებსა და ბაბუებს ნუ გავანაწყენებთ, თორემ ხომ იცით, როგორი გაწყრომა (არა, გაბუტვა) იციან? აბა, საწოლში მოკალათდით და ერთმანეთს მშვიდი ძილი უსურვეს...

*

გაიღვიძეს?

დილა მშვიდობისა, ჩემო პატარებო!

წუხელ, ისე მალე ჩაგეძინათ (თქვენ არა, თქვენს ბებიებსა და ბაბუებს, თქვენ ხომ ძალზედ ყოჩაღები ხარს!), რომ ვეღარც კი მოვასწარი მეთქვა; ვინემ თუნგი ძილის გზას დაადგებოდა, რაც კი მუცელში ნაგუბარი წყალი ედგა, სულ ერთიანად დაუღვრია.

იცით მერე რა უთქვამს წყალს?

რაო და,

- წავალო, დავყვები გვირილიანს, ენძელიანშიც ჩავივლიო, ყვავილებს დავაწყლულეო და, დილით მინდვრის ბოლოს შევხვდეთო.

ჰოდა, ამდგარა და მინდვრებს რაკრაკით დაჰყოლია...

სოფელი სამსოკოთა

სამსოკოთა, ერთი ბებერი მუხის ძირასაა გაშენებული. სოფელში სამად-სამი სოკო დობილი ცხოვრობს. სოკოებმა სოფელს სახელი თავად შეარქვეს და თავადვე განაგებენ მის ავ-კარგს.

სოფელს სახელდახელოდ არავინ სტუმრობს. გზასაცდენილი მწერ-ჭიანჭველა თუ ჩაუვლის სოკოების ეზო-ჭიშკარს დროდადრო.

ძალზედ კი სწუხან სოკო დობილები არავინ გვსტუმრობსო, მაგრამ რა ჰქნან?

სოკოები დილით ადრინადად იღვიძებენ და თავიანთი საოჯახო საქმეებით ისე არიან დაკავებულები, რომ შუადღემდე კაცი მათ ბუსუნს ვერ გაიგებს.

აქეთ, სახლის დაგვა-დასუფთავებო, იქეთ, სადილ-სარეცხიო. ცოტაოდენი დრო საკუთარ თავსაც ხომ უნდა დაუთმონ?!

მოკლედ, ასეთ ფაციფუცში მოიშუადღევებენ დღეს. ნაშუადღევს კი, იცოცხლე – ისეთ ჭორჭორის გამართავენ ერთმანეთთან, მუხას პირდაპირ მოსვენებას უკარგავენ.

რამდენჯერმე ჩასძახა მუხამ სოკოებს,

_ რა დღეში ხართ, თქვენ მანდო?!

მაგრამ რა?!

მათაც იმდენჯერვე წაუყრუეს, ვითომცდა, აქ არაფერიო.

და აი, ერთ დღეს, მუხამაც:

_ აბა, ახლა მიყურეთაო, - თქვა და დაუშინა და დაუშინა რკოები სოკოებს ზემოდან.

მაშინ კი ეტკინათ სოკო დობილებს. ეტკინათ და მორთეს ტირილი. იმდენი იტირეს, იმდენი, ლამის გულები ამოიგდეს.

... როდის როდის გაისუსნენ. მერე ძალზედ იწყინეს კიდეც. ჰოდა, ადგნენ და სამუდამოდ გაებუტნენ მუხას.

მხოლოდ ერთხელ გადაულაპარაკეს ერთმანეთს;

აწი აქ აღარ გვედგომება, უნდა ავიყაროთ აქედანო.

ეს იყო და ეს. მას უკან ხმა აღარ გაუღიათ.

მაშინ კი დაიმორცხვა მუხამ, შეწუხდა ძლიერ. განაწყენდნენ რკოებიც _ ეგ არ უნდა გვექნაო!..

დღის ბოლოს, მზის მიმქრალობისას, მუხამ ფოთლებს ხელი მოხვია და სოკოებს თავზე წააფარა, დილით, ცვარიანზე არ შესცივდეთო.

არც ამჯერად გაუღიათ ხმა სოკოებს. გაბუსხულები იდგნენ ღამით სიჩუმეში...

დილით, სისხამზე ჩახედა მუხამ სოკოებს და ფოთლები ფრთხილად ააცალა. მაგრამ მოხდა საოცარი რამ; სოკოებს მთელი ღამე იმდენი ეტირათ, იმდენი, სულ ცრემლებად ჩაღვრილიყვნენ მიწაში.

მუხა დიდხანს იდგა დარცხვენილი. მერე ისეთი ძალით ამოიმწუხრა, რომ მთელ ხეობას მოჰფინა ყვითელი ფოთლები...

მალე ზამთარი დადგა.

ერთ სუსხიან დილით ტყიდან ნაჯახის ხმა მომესმა. დავინახე, თუ როგორ დასცეს ხის მჭრელმა კაცებმა ბებერი მუხა ძირს, როგორ დამორეს და როგორ ამოუყვნენ გზას ურმით სოფლისაკენ.

ზამთარმა დიდხანს გასტანა. მხოლოდ აპრილის მიწურულს მომიხდა სამსოკოთასკენ გავლა.

თვალს არ დავუჯერე; ასობით პატარ-პატარა მუხის ნერგს ამოეყლორტა ბებერ ნამუხარზე.

იქვე ერთმა ბედურამ ისიც მიაშბო:

თურმე, იმ ღამით, რკოებსაც ისე ემწუხრათ და იმდენი ეცრემლათ, რომ თავადაც ცრემლებად ჩაჰყოლოდნენ მიწაში სოკო დობილებს...

ახლა კი დგანან და გაფაციცებით ელიან თავიანთი მეგობრების - სოკო დობილების მიწიდან ამოსვლას.

ბავშვებო, სოკო რაჭაში ივნისის თვეში ამოდის. თქვენც ხომ მაშინ გეწყებათ საზაფხულო არდადეგები საბავშვო ბაღებსა და სკოლებში? ჰოდა, ჩვენც სწორედ მაშინ ვეწვიოთ სოფელ სამსოკოთას.

აი, მერე კი ვნახოთ, როგორღა იტყვიან სოკო დობილები, არავინ გვსტუმრობსო...

იყო შაშვი მგალობელი

იყო და არ იყო რა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი-ო. აი, ამ სიტყვებით იწყებდნენ ზღაპრის თხრობას ჩვენი ბებიები და ბაბუები. მერე, ჩვენი მშობლები. ჩვენც ხომ ასე ვიწყებთ, როცა ჩვენს შვილებს ზღაპრებს ვუყვებით. განა ოდესმე გვიკითხავს ვინმეს, ვის, ან რას ეტკბილხმიანება ეს პატარა ჩიტი. იქნებ, სულაც არ ეგალობება მის პატარა გულს, იქნებ ეცრემლება და დარდს უხმობს.

მოდით, ბოლომდე ჩავიკითხოთ ეს ზღაპარი და ერთად შევიტყოთ ამ პატარა ჩიტის გალობის მიზეზი.

მაშ ასე, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი. იყო ერთი ცელქი და თავნება ბაჭია. ცელქსა და თავნებას დედა ეძახდა, თორემ ბაჭიას თათინა ერქვა. მართლაც რომ ძალზე ცელქი და მოუსვენარი ვინმე კი იყო ეს ჩვენი თათინა! არც დღე იცოდა და არც ღამე. სულ ბაღ-ბოსტანში დაეხეტებოდა. არც მგლის შიში ჰქონდა და არცა მონადირის თოფს უფრთხოდა მინცადამინც. სწორედ ამიტომ, ბევრჯერ წაუბარტყუნა დედამ ყურებზე,

– რასაა სულ გარე-გარე რო დაეხეტები, ან შინ რა მოგაქვს, ან გარეთ რა დაგიკარგავსო?!

გაგიგიათ?!

თათინას ვერაფერი შეასმინა!

ჰოდა, ერთ დღესაც ადგა დედა და სულ კაკალ-კაკალ დაულაგა ხელისგულზე მამა კურდღელს თათინას ამბები,

– რა ვქნა, სულ აღარ ეყურება ჩემიო, – თქვა ბოლოს და ბუხარს მიაფიცხა ცრემლი და დარდი.

დიდხანს ისმინა და ითმინა მამამ შვილის აუგი. – უყურე მაგასო! – თქვა ბოლოს და დინჯად წამოდგა (ისე, როგორც მამებმა ვიცით ხოლმე), ასევე დინჯად გამოუწყო თათინას კარში ერთი კბილის გაკვერა სტაფილო, თითზე გადახვევა კომბოსტოს ფოთოლი და ოთახის კარი ცხვირწინ მიუკეტა, – ეგეც შენაო! – მიაძახა.

– მენა და მენაო, რა?! – თათინამ საგზალი ხურჯინში ჩაილაგა, კაბის კალთით კურცხალი მოიწმინდა და გზას გაუდგა.

შვიდი დღე იარა, შვიდი ღამე, შვიდი ბაღი გაიარა. შვიდი ბოსტანი. მერვე საღამოს, ერს გამოფულრულ მუხას მიასტუმრა. ხურჯინი კუთხეში მოისროლა, ოთხად მოკეცილი ყურები თავქვეშ ამოიღო და მივიდად მიიძინა.

როგორ გგონიათ, რომელ მშობელს მოუცილებია შვილი თავიდან, თათინა რომ მოეცილებინათ. ასე მას ეგონა (წავალ, სამუდამოდ გადავიკარგები და ველარასოდეს მიპოვნინაო!), თორემ იქვე, სახლთან ახლოს, ღელის გაღმა დაიდო ბინა...

დილით, თათინა შაშვის გალობამ გააღვიძა. ისიც მკვირცხლად წამოდგა ფეხზე და კარში გავიდა.

_ დილა მშვიდობისაო, თათინა, _ მიესალმა შაშვი მუხის ტოტიდან.

_ მშვიდობისაო, _ მანაც, _ ჩემი სახელი საიდან იციო? _ ჰკითხა.

_ შენ ვინ არ გიცნობს, შენ ხომ ცნობილი სტაფილოპარია და მაცაცერა თათინა ბრძანდებიო, - უთხრა შაშვმა.

_ მერედა შენ ამით რა გაკლდებაო? _ გაიბუსხა თათინა.

_ არც არაფერიო.

_ ჰოდა, ეგრე, სტაფილოც მიყვარს და კომბოსტოცო!

შაშვმა,

_ გიყვარს და გქონდეს კიდეცო!.. შენ ის მითხარი, აქ ცხოვრება თუ მოგწონსო?

_ დიახაცო.

_ მაშინ, მომისმინე, _ შაშვი ფრთების ფარფართით შემოჯდა ხის კენწეროზე და ისეთი ტკბილი გალობა გააბა, რომ მთელი სამყარო თვალისწამში სმენად იქცა.

სად იყო, შაშვს, ბულბული შეემატკბილა. ბულბულს _ იადონი, იადონს _ მოლალური, ღაჟო, ტოროლა... ფრინველებმა მწყობრად შეუწყვეს ხმა და ისეთი ტკბილი გალობა გამართეს, რომ ირგვლივ მოთიბულ ყვავილებსაც კი დაუბრუნდათ სიცოცხლე. ყვავილებმა სწრაფად ჩაჰკიდეს ხელი ერთმანეთს და მინდვრებს ნარნარი ფრაფლანის მოეფინენ. მთავარი საოცრება კი მუხის ძირას ხდებოდა; იქ თავი მოეყარათ უამრავ ბაჭიებსა და ციყვებს, მინდვრის წრუწუნებსა და თხუნელებს, გულხატულა ჭიამაიებსა და ფრთაჭრელა პეპლებს... სტუმრებმა თათინა წრეში მოაქციეს, მერე ტაშმაც იხელისგულა და თათინამ ისე მკვირცხლად ჩამოუშუშპარა, ირგვლივ ყველა სიცილ_ცრემლად იქცა. თათინას თხუნელები, ბაჭიები, ციყვები შეემატნენ... ცეკვავდნენ, მხიარულობდნენ, მღეროდნენ. ზემოთ კი უსტვენდა ბულბული, ჭიოდა მოლალური, გალობდა შაშვი, სამიას ფარფატებდნენ პეპლები...

არ ვიცი დამიჯერებთ თუ არა, ის დღე იყო და ის, მას უკან თათინა ფეხის ნაბიჯზე არ მოსცილებია მუხას (საწანწალოდ სადღა ეცალა!). ისე შეეყარებია იქაურობა, ამბობენ, დილით, მანამ არ გამოჰყოფს ფულუროდან თავს, ვინემ შაშვი არ უგალობებსო (სიყვარულმა ცოტა გაცულლუტებაც იცის, ხომ იცის!), იმასაც ამბობენ, შაშვს მკაცრად დაურიგებია _ თუ ცელქობას არ მოიშლი, იცოდე, არასოდეს გიგალობებო!

მასაც მტკიცედ გაუსავსავებია ხელი, - არა, რას ამბობო!

ბავშვებო, ხომ გახსოვთ, თათინას ეს ამბავი ადრიან გაზაფხულზე რომ შეემთხვა. მას უკან კი, ბევრმა წყალმა ჩაიარა. შაშვმაც ბევრჯერ უგალობა თათინას და, თქვენც ხომ ბევრი ზღაპარი გაიმბოთ თქვენმა ბებამ და დედიკომ (ბაბუებსა და მამებს ზღაპრის მოყოლა მაინცადამაინც არ გვიყვარს), ჰოდა, დიდი დროც გავიდა. გაზაფხულს, ზაფხული მოჰყვა. ზაფხულს _ შემოდგომა. სადაცაა დაზამთრდება.

_ რა ვქნათ ახლა?..

თათინას მშობლები ხომ იქვე, დედის გაღმა ცხოვრობენ. ნუთუ მართლა ისე გაუნაწყენდნენ თათინას, რომ ამ ზამთარს გამოფულრულ მუხის ამარად დატოვებენ?..

_ არა, მოჰკიდებენ ხელს, შინ წაიყვანენ, საწოლს თბილ ბუხართან მიუდგამენ და გაზაფხულამდე გარეთ ცხვირს არ გამოაყოფინებენ.

_ გაუძალიანდება? კი აბა?! გაუძალიანდება, და ჰკითხეთ ერთი თქვენს მშობლებს დედის წინ მორბენალ კვიცზე.

თქვენი არ ვიცი და, თათინას უკვე აღარ დასჭირდება დედის წინ მორბენალი კვიცის ამბის მოყოლა, რადგან იგი უსიტყვოდ გაჰყვება მშობლებს შინ და გაზაფხულამდე ნამდვილად აღარ გაადგამს ეზოდან ფეხს. არადა, როგორი მოსასმენია მეგობარი შაშვის გარეშე მთელი ზამთრის გატარება. მაგრამ, რას იზამს (პირობა ხომ მისცა, _ რას ამბობ, აწი აღარასოდეს ვიცელქებო!), პირობას ხომ ვერ გატეხს...

და კიდევ:

ბავშვობაში მსმენია, შაშვებს მწუხრისას კვერცხბუდობა სჩვევიათო, ჰოდა, ერთიც ვნახოთ, გაზაფხულზე შაშვი თათინას ოთხი_ხუთი ბარტყის ჟღურტულითაც კი მიეგებოს!

აი, მერე კი ნახეთ, როგორ ახმატკბილდებიან ყველანი ერთად და, რამდენ სიხარულს მოჰგვრიან თათინას. თუმცა, რატომ მარტო მას, ყველას: ხეებს, ბალახებს, ყვავილებს, ჭიამაიებს, პეპლებს და რა თქმა უნდა თქვენც, ჩემო პატარებო.

ოღონდ, ეს ყველაფერი ადრიან გაზაფხულზე. ახლა შაშვს წინ ზამთრის ცივი და გრილი დღეები ელის, თანაც ჩვენგან შორს, ტყეში, მარტოს.

ვინ იცის, მიაწვდენს კი თავის ნაღვლიან ხმას ბუხრის პირას თბილად მოკალათებულ თავის დობილს?...

ჰოდა, მოდით ბავშვებო, ყველამ ერთად პირჯვარი გადავიწეროთ და ამ ზამთარს, ჩვენს პატარა ჩიტს, ღმერთის წყალობა ვუსურვოთ.